

Ekonominis atsigavimas: tarp baimės ir optimizmo

2021 metai turėjo trykšti optimizmu po niūrių, kupinų apribojimų 2020-ųjų, kai pasaulio ekonomika susitraukė 3,5 %. Žiemą buvo atsargiai prognozuojama, kad pasaulio ekonomika šiemet pakils apie 4,5 %. Buvo tikimasi, kad smūginė imunizacija leis padidinti ekonomikos augimo prognozes.

Jekaterina Rojaka

„Creditinfo Lietuva“ verslo strategijos ir plėtros vadovė

Ir iš tiesų, įsibėgėjus vakcinavimo procesui optimizmo padaugėjo – šią vasarą didžioji dalis ekonomistų prognozes 2021 metams kilstelėjo iki 6 %. Žinoma, tam įtakos turėjo ne tik augantis vakcinavimas, bet ir didžiulis fiskalinis ekonomikos skatinimas JAV ir Europoje.

Būtent šie du veiksniai – imunizacijos laipsnis ir paramos veiksmingumas – turi daugiausiai įtakos atskirų ekonomikų atsigavimo greičiui trumpuoju laikotarpiu. Tiesa, nors pasaulio realaus BVP augimas šiais ir kitais metais gali būti įspūdingas, pasaulio ekonomikos dydis vis dar bus gerokai mažesnis nei prieš COVID-19 protrūkį. Tarptautinio valiutos fondo skaičiavimais, 2022 m., palyginti su 2019 m., pasaulio ekonomika neteks apie 3 mlrd. JAV dolerių – tai daugiau, nei sukuriama pridėtinės vertės per metus Prancūzijoje arba Jungtinėje Karalystėje.

KLIŪTIS - NETOLYGUS SKIEPIJIMAS

Optimistines nuotaikas apkarpo ir naujos greitai plintančios koronaviruso atmainos: ypač jos kelia susirūpinimą dėl Azijos šalių augimo perspektyvos. „Google“ mobilumo duomenys jau rodo pirmuosius vyriausybės judėjimo apribojimų poveikio ženklus ir padarinius: dėl ribojamų skrydžių gilėja kelionių sektoriaus nuosmukis, dėl smarkiai brangusių žaliavų ir problemų tiekimo grandinėse traukiasi gamyba Pietryčių Azijoje. Sparčiai plintanti *delta* atmaina sukėlė chaosą pagrindiniuose uostuose, dėl konteinerių trūkumo krovinių gabenimo įkainiai reikšmingai pašoko – visa tai gali turėti įtakos ir taip pašlijusiai eksportuotojų sveikatai.

Be to, ekspertai įspėja, kad elektronikos klasas, jau kurį laiką veikiantis kaip ekonomikos svyravimų amortizatorius Azijoje, pasiekė aukščiausią tašką, o tai reiškia, kad galima laukti technologijų eksporto lėtėjimo. Be to, atskirų Azijos regionų ekonomikos smarkiai nukentėjo nuo stichinių nelaimių, kurių buvo ypač gausu šiemet. Atsižvelgiant į šiuos veiksnius ekonomikos atsigavimas Azijoje šiemet vis dar bus nestabilus bei netolygus ir, tikėtina, neleis realizuoti optimistiškiausios viso pasaulio augimo prognozės. Pirmosios į Azijos ekonomikos lėtėjimą sureagavo glau-

džių ekonominių ryšių turinčios Australija ir Naujoji Zelandija, kuriose pradėjo smukti verslo nuotaikos.

Netolygus atsigavimas laukia ne tik Azijos, bet ir viso pasaulio. Svarbu paminėti, kad ekonomikos atsigavimas nėra užtikrinamas net tose šalyse, kur infekcijos plitimas šiuo metu yra nuosaikus, kol virusas plinta kitose, ypač kaimyninėse, šalyse.

Nors vis daugiau valstybių pasiekė arba artėja prie tikslinio 70 % visiško gyventojų vakcinavimo ribos, ryškėja atskirtis tarp išsivysčiusių ir besivystančių šalių. Viso pasaulio vidutinis vakcinacijos lygis 2021 m. rugpjūtį siekia 25 %, aukštų pajamų valstybėse šis rodiklis viršija 50 %, o mažas pajamas gaunančiose šalyse nuo COVID-19 yra paskiepyta tik apie 1 % gyventojų. Ir prognozuojama, kad šis atotrūkis gali tęstis iki 2024 m., todėl bent kelerius metus gyvensime kelių greičių ekonomikoje. O skiepijimo greitis – svarbi tvaraus ekonomikos augimo sėkmės dedamoji. Jungtinių Tautų plėtros programos skaičiavimais, jei mažų pajamų šalių gyventojai būtų skiepijami tokiu pat greičiu kaip ir aukštų pajamų valstybių rezidentai, pasaulio ekonomika vien 2021 m. papildomai sukurtų 38 mlrd. JAV dolerių pridėtinės vertės.

Dar labiau atotrūkį didins faktas, kad dauguma su sunkumais susidūrusių besivystančių šalių yra sukaupusios skolų, turi ribotą priėjimą prie finansavimo, todėl tikėtis papildomos fiskalinės paramos ir finansinio stabilumo būtų naivu.

ĮMONIŲ ZOMBIŲ PROBLEMA

Akivaizdu, kad netolygus augimas lydės pasaulio ekonomiką dar kurį laiką. Tačiau netolygumai bus pastebimi ir šalies lygmeniu, ypač išsivysčiusiose šalyse – finansinis atsakas į pandemiją paskatino naują įmonių zombių bangą. Skaičiuojama, kad vien JAV įmonės zombiai, kurios neuždirba tiek, kad galėtų susimokėti skolas be papildomo skolinimosi, šiemet sudaro apie 15 %, o atskiruose sektoriuose ir prekybos indeksuose jų dalis sudaro iki 25 %.

Dauguma įmonių zombių nesūlo perspektyvaus augimo ar inovacijų, nors yra ir išimčių technologijų sektoriuje, o investuo-

tojus pritraukia viliodamos aukštesnėmis akcijų kainomis. Palankią terpę „gyviems mirusiesiems“ atsirasti sudarė žemų palūkanų normų aplinka ir lengvai prieinamas finansavimas, o dosni parama verslui COVID-19 pandemijos laikotarpiu tik dar labiau išryškino šią tendenciją.

Tačiau palūkanoms pradėjus kilti arba sustojus dirbtiniam valstybės paramos kvėpavimui šios įmonės gali papildyti blogųjų skolininkų gretas. Europos centrinis bankas dar pernai perspėjo, kad šis reiškinys gali padidinti euro zonos neveikusių paskolų portfelį iki 1,4 mlrd. eurų ir tapti nemenku iššūkiu visai finansų sistemai. Tiesa, kol kas teikiama parama neleido šioms baimėms realizuotis ir naujausia statistika byloja, kad rodiklio reikšmė yra istoriškai mažiausia (vos 2,5 % euro zonoje, 1,5 % Lietuvoje).

Atsižvelgiant į tai, ekonomikos atsigavimo tempai nemaža dalimi priklausys nuo to, kaip sėkmingai bus vykdomas įmonių zombių restruktūrizavimas. Finansinėms institucijoms teks itin svarbus vaidmuo šiame procese – jos turės veikti kaip katalizatorius, padėti išlavuoti ir sustiprinti ekonomiką.

Pirma ir trumpuoju laikotarpiu, ko gero, svarbiausia užduotis – energingas ir atsakingas skolinimas, kuris leistų sumažinti įmonių nemokumą ir galimus įmonių zombių pradimus. Akivaizdu, kad ekonomikai užkurti tradicinio finansavimo gali būti per mažai, tad aktyvus alternatyvių kapitalo instrumentų įdarbinimas galėtų padėti paspartinti atsigavimą ir kartu užtikrinti įmonių tvarų augimą.

O ilgalaikėje perspektyvoje finansinėms įstaigoms teks koncentruotis ir į tvarumo rodiklius. Įsipareigojimas tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu nusako ir finansinių institucijų veiklos kryptį – į žaliąją Europos ekonomiką papildomai, įvairiais skaičiavimais, reikia investuoti iki 2 trln. eurų. Bankai taip pat įsipareigojo iki 2050 m. iki nulio sumažinti grynąjį išmetamą anglies dvideginio dujų (CO2) kiekį paskolų portfelyje – nemenkas iššūkis finansuojantiems pramonę, žemės ūkį ir transporto sektorių.

Iššūkių tvariam ekonomikos atsigavimui išlieka nemažai, bet svarbu, kad trumpalaikiai sprendimai neužgožtų ilgalaikių tikslų. ■